

za prodaj po suhih, nezmraznih izbah in dvoranuh. Vsaka klet daje sadju neprijeten duh.

Tudi zastran vlaganja v zaboje nahajamo še mnogo pomankljivega. Po sadnih trgih velikih mest zapazimo pogosto veliko sodov, natlačenih z jabolki. Ljudje so jih nametali v sod, zavečili ga in zabili. Nasledke takšnega napačnega ravnanja vidimo, kedar sod odpremo; polovica sadja je skvarjena; za slabo sadje pa ni kupcev, ko bi jabolka Bog vedi kako po ceni ponujali. Tirolski sadni tržci dajejo pa lep vzgled. Kar je namiznega sadja, ovijejo sleharno jabolko, vsako hruško prav opazno v svilnat papir — Seidenpapier. Tako ovitih jabolk vložijo po 50, 100 ali 250 vkup v posebne zaboje na trdno, da jih nič ne pregane. Cenejše sadeže vlagajo tudi v sode, ki so pa za četrtingo manjši od naših.

Petero poglavitnih reči, ki so potrebne novemu vrtu.

Vrte si napravljajo dandanes ljudske šole posebno zato, da se šolska mladina v njih drevesnicah uči sadjereje. Vrte pa imajo ljudje sploh prav radi; to se vidi po tem, da marsikdo peščico svoje zemlje za to obrne, da si napravi vrtec. Ali vsakdo ne gleda na to, ali je tudi kraj, kjer ga naredi, vrtnarstvu ugoden.

Pet poglavitnih reči je, ki so neobhodno potrebne, ako hočeš, da se ti dobro izponaša vrtec, in to so: zrak, svetloba, toplota, voda in varnost.

Izpregovorimo o vsaki besedici.

Zrak, to je dober zrak je prvi pogoj rastlinskemu življenju. Kakor človek brez dobrega (čistega) zraka in če se stanovališča njegova vsak dan ne prezračijo, začne hirati in bolehati, tako se godi tudi vrtnim rastlinam, ako so v slabem ali pa v zaprtem (zaduhlem) zraku. Blizu gnojišč, med hlevi, za visokimi zidovi ne delaj vrtov. Ako ima vrt tvoj tako lego, pa ti drevesa in druga zelišča ne rastejo veselo, iskal bodeš drugih vzrokov, ki so jim škodljivi, a tega ne veš, da pomankanje čistega zraka je prva ovira veseli in zdravi rasti.

Svetloba pa je tudi potrebna, pa ne samo cvetlicam, temuč tudi drevju. Ali tu ne mislimo popolne teme, ampak tiste zapreke, ki delajo, da je vrt tvoj v senci. Senca je sicer povsod, tiste sence pa, ki se spreminja po dnevi, ne mislimo, ampak bojimo se tiste sence, katera je skoro celi dan na našem vrtu. Navaden pregovor veli: „senca mori“, to je, senca zatira in kvari rastlino, ki stoji v senci.

Da vrt potrebuje dosti in pripravne vode, tega menda ni treba šele dokazovati. Brez vlage trpijo rastline žejo; njih žeja je suša suša pa tudi, kakor senca, mori rast. So letine, v katerih ni treba veliko priliti; so pa tudi take, da nebo ne priliva, kolikor je treba, — tedaj mora pomagati človek. Treba toraj, da je na vrtu

vodnjak, kapnik ali da kak potok ni daleč od njega. Čas je kapital vsakemu človeku; kjer ni vode blizu, rado se zanemarja prilivanje.

Brez toplote ni življenja v rastlini. Brez toplote vse otrpne. Najbolj naravno in najcenejšo toploto daje nam solnce. Solnce ima s svetlobo in toploto svojo toliko moči do rastlinstva in živalstva, da je vse mrtvo ondi, kjer ni solnca. Ako imaš cvetlice v loncih, lahko jih prenašaš sem ter tja, da jim je svetlo in toplo; a druga je z vrtoom, njega ne moreš prestavljati, toraj glej, kadar nov vrt napravljaš, da ga narediš na prisojnem kraju.

Naposled še priporočamo varnost. Če je vrt blizu hiše, dobro! Sicer je pa ograja potrebna, pa tudi še varuha potrebuje vrt, kadar so pridelki v nevarnosti, da jih ne ukrade tat; pa tudi zavoljo živine je treba vrtu meje.

Močena jabolka.

Močenje jabolk v Avstriji menda ni znano, pač pa je v Rusiji jako razširjeno. Vsako trdo in kislo jesensko ali ozimno jabolko se da porabiti v to. Močijo se jabolka tako le: Na dvajset litrov vode jemlje se pol kozarca soli; voda naj dobro zavre in se potem ohladi. Vsako jabolko posebej treba je dobro obrisati s čisto, suho cunjjo in naložiti jabolko v sodček do vrha; potem pa naliti na nja gori omenjene slane vode toliko, da so pod vodo; vrhu njih naj se položi dno, in na dno kamen, ki bi jih tiščal v vodi. Sodček se postavi v ledenico, kadar pa začne prihajati mraz, v hladno klet. Drugi devajo v vodo, adar vre, še funt rženega sladu (Malz) ali pa pšenične moke, kar daje jabolkom sčasoma bolj kisel okus; ali pa nekoliko sladkorja ali medu, če hote bolj sladkih; pridevajo še nekateri estragona, janeža, muskata i. t. d. Močena jabolka drže se skoraj celo leto in nazadnje delajo se prozračna, kakor da so iz stekla. Dobra so s pečenko, ali jakookusna so tudi brez nje. Nekateri imajo rajši močena, nego sveža. Kdor nima shrambe, kjer bi sadje ne gnilo, naj poskusi močiti. Ravno tako se močijo tudi pozne in trde jesenske hruške.

H—k.

Razne reči.

* Turščica zobanje za konje. Pariška družba za vožnjo z omnibusi, ki ima nad 10.000 konj, pričela je uže l. 1874. poskušati krmiti jih s turščico. Konji so dobivali, kadar so se počasi te krme navadili, na dan po 3 $\frac{1}{2}$ g turščice, 5 $\frac{1}{2}$ g ovsa ter nekaj sena in slame in 1 $\frac{1}{2}$ g otrobov ali pa korenja. Ob tej krmi bili so konji prav dobro rejeni in so še nekoliko več delali nego poprej. Družba je zaradi tega, ker je nekaj ovsa nadomestila s turščico, prihranila pri vsakem konji na leto 48 frankov. Po izkušnjah imenovane družbe je najbolje

dajati konjem strte turščice, in sicer se prav dobro spone, če se zrnje ob enem s storžem zdrobi. Zdrobljena turščica, koji so primešani zdrobljeni storži, je toliko tečna kot oves, S tako zmesjo je mogoče pri konjih $\frac{1}{5}$ ovsa nadomestiti.

* **Kravam mleko pregnati.** Ako hočemo kravam, kojih ne mislimo več mlesti, mleko pregnati. skuhamo orehovega listja ter jim potem z orehovko na dan najmanj 4 do 5krat umivajmo vime vsaj po 5 minut dolgo. Ako hočemo še prej uspeh doseči, dajmo kravi zjutraj in zvečer kake $\frac{3}{4}$ litre te vode piti. To sredstvo je pa le tedaj rabiti, kadar krave sploh ne mislimo več mlesti, na priliko, ako jo hočemo opitati, kar gre dosti hitreje, če je ne molzemo.

* **Tudi čisti zrak pomnožuje mleko.** Zakaj dajejo krave po planinah in sploh po pašnikih več mleka? Temu so razni vzroki. Pravijo, da vsled izvrstne krme. Samo krma pa tega ne stori ni na planini niti ne v hlevu, ampak sveži zrak. Zato naj se zidajo tudi po dolinah in ravninah le taki hlevi, skozi katere kroži neprenehoma nepokvarjen, zdrav in svež zrak. Glede prezračevanja naredili so zanimive poskuse v frankobrodskem zavodu za zdravljenje z mlekom. V vzorno zidanem hlevu imenovanega zavoda imajo vedno po 80 švicarskih krav, katere posebno dobro krmijo. Te krave dajale so povprek v l. 1877. po 3700 litrov, v l. 1878. ravno tako po 3700 litrov in v l. 1878 po 3618 litrov mleka. V l. 1880. naredili so pa v hlevu posebno prezračevanje. Po tej naredbi molzle so krave povprečno v l. 1880. po 4040 litrov, v l. 1881. po 4152 litrov in 1882. po 4345 litrov mleka. Boljše prezračevanje uaredilo je toraj pri tistih kravah, da je povprečno vsaka ob isti krmi dajala na leto po 483 litrov več mleka. Torej: Kdor daje živini slabega zraka, ta si sam prazni žepe!

* **Kako zeléni vzrediti debele korenine?** Znano je, da po mestih sploh pridevajo mesu zeléno zato, da je juha bolj okusna, pa meščani tudi korenino od zeléne, kuhano in zabeljeno z oljem in jeslom, zelo radi mešajo med krompirjevo, pesno in drugo zeléno salato, zato se tudi debele zeléno korenine prav dobro plačujejo. — Pa zeléne ima pod zelenjavo svojo brezštevilo tankih koreninic, a sama od sebe vzredi prav droben koren. Kdor si hoče pa vzrediti debelo korenino, naj ravna tako le: V drugi polovici meseca avgusta odkoplje naj krog in krog vsake zeléne prst, obtrga vse stranske koreninice ter pusti samo srednji glavni koren, potem pa zeléno zopet obsuje z gnojno kompostno prstjo. Za daljno gnojenje nameša se v posodo med vodo pepela in saj ter s to redko mešanico zeléna zaliva ves mesec september vsak teden po enkrat, in tako se zeléna ne navadno debeli, nima rjavih lis in je prav lepo belega in okusnega mesa.

* **Kako mah odpraviti s sadnih dreves.** Sadno drevje se mahu najbolj očisti, če se iz navadnega pepela precej močen lug skuha, na 10 litrov tega luga $\frac{1}{4}$ kilo

karbolne kisline pridene in to še enkrat dobro prekuha, ta lug naj se potem še gorak z navadno metlo namaže na debla, z mahom obraščena. V malo dneh odpade — kakor poroča „Der Obstgarten“ — popolnoma ves mah in se nič več ne prikaže. Ni se treba bati, da bi lug drevesu škodoval, marveč še celo mrčes v tako omita debla ne poklada svoje zalege.

Vprašanja in odgovori.

Drugi odgovor na 223. vprašanje. Naši gospodarji trdijo, da konjem, katerim se nastilja z ajdovo slamo, noge otečejo.

Vprašanje 226. Zelo ste ustregli s popisom, kakšen naj bode kotel za žganje, a ugodili nam bodete še posebno, če tudi naznanite, kje je dobiti take kotle? Vprašal sem pri kotlarji v Ljubljani, pa ne izdeluje takih. (M. P., župnik na V.)

Odgovor: Pravilno sestavljen žganjarski kotel kupite pri „Administration Weinlaube“ v Klosterneuburgu pri Dunaji, a žal, da ima ta tvrdka neizrečeno visoke cene. Prejšnja vinarska šola na Slapu je imela dober in pravilen žganjarski kotel, ki je bil v Gorici narejen, a pri katerem kotlarju, ne vemo. Morda nam sporoči gosp. vodja Dolenc ime tistega goriškega kotlarja, ali pa nam kedo izmed c. čitateljev naših naznani kakega kotlarja, ki izdeluje dobre žganjarske kotle, ali ki si upa po obrisu narediti tak kotel.

Vprašanje 227. V vinogradu svojem imam prav lepe trte, katerih listje je bilo še o pričetku meseca oktobra lepo zeleno. Trte v sosedovem vinogradu so bile pa že pomladi, ko so obzelenele, blede in niso skoraj nič poganjale. Šla sva s sosedom gledat, če je morda trtna uš, a dobila nisva ničesar drugega, nego da so korenine popolnoma suhe, živali pa ni bilo nobene zapaziti. Kaj je vzrok, da te trte hirajo, dasi so do letos vedno dobro rasle? (J. E. v Š. na Primorskem.)

Odgovor: Trte bi si morali sami ogledati, da bi mogli povedati, zakaj se suše. Vzrokov je lahko več, a na dva Vas posebno opozorimo. Ako je te trte več let zaporedoma napadala strupena rosa in so pred časom izgubile listje, vpliva to tako slabo na trto, da se posuši. Drugi vzrok je pa prav lahko trtna uš. Ne iščite pa trtne uši nikdar po suhih trtah, ampak po bližnjih še dobro rastočih, kajti trtna uš popusti trto, predno se popolnoma posuši. Kdor ni vaje trtne uši iskati, pa je tudi ne bode našel, glejte raje na korenine, če imajo kaj oteklin t. j. bunčič, ki se narede po drobnih koreninah vsled ušinega pika. Te otekline so včasih majhne kakor proseno zrnje, včasih pa tudi debele kakor grah. Ako najdete take otekline po še živih bližnjih trtah, bodi vam znamenje, da je v vinogradu trtna uš.